

чайних ситуацій: Указ Президента України від 16 січня 2013 року № 20/2013 // Офіційний вісник Президента України. - 2013. - № 2. - С. 22.

9. Положення Про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні: Постанова КМУ від 22 червня 1999 р. № 1109 // Офіційний вісник України. - 1999. - № 25. - С. 127.

10. Про Положення про Державну інспекцію ядерного регулювання України: Указ Президента України

від 06.04.2011 № 403/2011 // Урядовий кур'єр. - 2011. - № 76. - Ст. 55-69.

Обушенко О.М.
кандидат юридичних наук, доцент,
перший проректор по навчально-методичній та науковій роботі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Надійшла до редакції: 23.11.2013

УДК 349.3:338.46:368

ОБОВ'ЯЗКОВЕ МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА БЮДЖЕТНОМУ ФІНАНСУВАННЮ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Гомон Д. О.

У статті розглядається необхідність впровадження обов'язкового медичного страхування з метою забезпечення конституційних прав громадян України на безоплатне надання медичної допомоги та подолання хронічного недофінансування системи охорони здоров'я.

Ключові слова: медичне обслуговування, обов'язкове медичне страхування, недостатнє фінансування сфери охорони здоров'я в Україні

В статье рассматривается необходимость введения обязательного медицинского страхования с целью обеспечения конституционных прав граждан Украины на бесплатное оказание медицинской помощи и преодоления хронического недофинансирования системы здравоохранения.

Ключевые слова: медицинское обслуживание, обязательное медицинское страхование, недостаточное финансирование сферы здравоохранения в Украине

The article is about the problem of necessary introduction a compulsory medical insurance to provide constitutional citizens' laws of Ukraine to get free medical care and overcome of chronic insufficient funding of a health care system.

Keywords: medical service, compulsory medical insurance, insufficient funding of a health care system in Ukraine

Частина 3 статті 49 Конституції України визначає, що держава створює умови для ефективного й доступного для всіх громадян медичного обслуговування [1]. Але, на жаль, держава не в змозі повною мірою забезпечити виконання цієї норми. Також більш декларативним залишається й положення про те, що в державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно. Коштів, які державний бюджет передбачає для фінансування медицини, не вистачає на ефективне медичне обслуговування, тому часто витрати на лікування лягають на плечі пацієнта та його родичів. Вони оплачують необхідні ліки, несуть витрати за харчування, постільну білизну й навіть платять за послуги молодшого медичного персоналу [2].

Сьогодні очевидним фактом є те, що існуюча система надання медичної допомоги в державі з кожним роком погіршується.

Адміністративні й лікувальні функції виконуються одними й тими органами, в результаті чого, замість очікуваного якісного медичного обслуговування, громадяни зустрічають байдужу до них, непрозору й недоступну їм

© Д.О. Гомон, 2014

монопольну систему охорони здоров'я, яка сама себе фінансує, контролює й функціонує сама для себе.

Разом з тим, досвід держав з соціально орієнтованою ринковою економікою свідчить про те, що звільнення від адміністративних функцій органів, які здійснюють лікувальні функції, а також перехід від бюджетного фінансування системи охорони здоров'я до фінансування за принципом обов'язкового медичного страхування, дозволяє забезпечити високу якість надання медичних послуг і належний рівень дотримання соціальних гарантій у сфері охорони здоров'я [3]. Отже, метою статті є визначення сутності обов'язкового медичного страхування як альтернативи бюджетного фінансування медичної галузі.

Актуальність теми зумовлена тим, що розмови про необхідність запровадження загальнообов'язкового медичного страхування в Україні ведуться вже не перший рік, адже донині наша держава залишається єдиною серед країн Європейського регіону, в якій відсутня система відшкодування вартості лікування населенню з боку держави.

Питанням запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні займаються такі науковці, як: В.М. Лехан, В.В. Рудень, Н.Є. Буркат, С.І. Загаєвський, Я.М. Шатковський. Основними аргументами, які вони висувують щодо впровадження обов'язкового медичного страхування, є відхід від залишкового принципу фінансування охорони здоров'я, підвищення конкуренції на ринку й покращення якості медичних послуг.

Метою впровадження обов'язкового медичного страхування є забезпечення конституційних прав громадян України на надання медичної допомоги, подолання хронічного недофінансування системи охорони здоров'я.

Ключовими засадами, які зумовлюють необхідність втілення в життя обов'язкового медичного страхування, є: недостатнє фінансування охорони здоров'я України; наявні проблеми організації охорони здоров'я, коли застарілі механізми організації й управління застосовуються в нових умовах господарювання та в епоху соціально-економічних і політичних змін;

економічні фактори, які все частіше зумовлюють зміну формату надання медичної допомоги [4].

Майже кожного року у Верховній Раді України реєструється черговий законопроект, що стосується обов'язкового медичного страхування. На сьогодні в парламенті є зареєстрований проект Закону України "Про загальнообов'язкове державне медичне страхування", відповідно до якого обов'язкове медичне страхування полягає в тому, що в разі виникнення страхового випадку застрахованій особі надається медична допомога за кош-

ти бюджету Фонду обов'язкового медичного страхування, який формується за рахунок страхових внесків.

Обов'язкове медичне страхування здійснюється за принципами:

забезпечення, незалежно від стану здоров'я й доходів, застрахованих осіб рівного права на доступність медичної допомоги, наданої за рахунок страхових внесків; отримання медичної допомоги безоплатно;

створення для постачальників медичної допомоги незалежно від форми власності рівних умов діяльності на ринку обов'язкового медичного страхування;

забезпечення державою гарантованого фінансування обов'язкового медичного страхування;

цілового використання коштів обов'язкового медичного страхування;

надання медичної допомоги застрахованим особам згідно з галузевими стандартами у сфері охорони здоров'я;

паритетності представників держави, застрахованих осіб і страховальників в управлінні обов'язковим медичним страхуванням;

заборони провадження Фондом обов'язкового медичного страхування будь-якої діяльності, не визначеної цим Законом;

невідворотності відповідальності страховальників, страховика й постачальників медичної допомоги за вчинені правопорушення у сфері обов'язкового медичного страхування.

Суб'єктами обов'язкового медичного страхування є:

1) громадяни України, іноземці й особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах і працюють на підприємствах, також іноземних, на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством;

2) члени колективних чи орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів і фермерських господарств;

3) громадяни України й особи без громадянства, які працюють в іноземних дипломатичних представництвах і консульських установах, розташованих на території України;

4) особи, обрані на виборні посади до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, які отримують заробітну плату (винагороду) за роботу на виборній посаді;

5) особи, які проходять альтернативну (невійськову) службу;

6) працівники воєнізованих формувань, утворених відповідно до законів України, а також працівники спеціалізованих воєнізованих аварійно-рятувальних служб центрального органу виконавчої влади з надзвичайних ситуацій;

7) особи, які забезпечують себе роботою самостійно, - провадять незалежну професійну діяльність, що полягає в участі фізичних осіб у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, так само як діяльності лікарів (зокрема стоматологів, зубних техніків), адвокатів, приватних нотаріусів, аудиторів, бухгалтерів, оцінювачів, інженерів чи архітекторів та помічників зазначених осіб або осіб, зайнятих релігійною (місіонерською) діяльністю, іншій подібній діяльності за умови, що такі особи в межах цієї діяльності не є найманими особами чи суб'єктами підприємницької діяльності, є страховальниками щодо самих себе;

8) особи, які навчаються та не є водночас особами,

зазначеними в пунктах 1-7, а саме:

- отримують освіту за денною формою навчання в професійно-технічних або вищих навчальних закладах;
- отримують освіту за денною формою навчання в інтернатурі, клінічній ординатурі, магістратурі, аспірантурі, докторантурі;

- проходять професійну підготовку, перепідготовку або підвищують кваліфікацію з відривом від виробництва за направленням підприємств без збереження заробітної плати й з отриманням стипендії відповідно до законодавства;

9) непрацюючі особи (крім осіб, які навчаються) з числа:

- малолітніх і неповнолітніх осіб;
- безробітних осіб, зареєстрованих відповідно до законодавства про зайнятість населення;

- пенсіонерів;
- інвалідів (крім осіб, які стали інвалідами внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання);

- осіб, які відповідно до законодавства одержують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, та непрацюючих працездатних осіб, які здійснюють догляд за дитиною до досягнення нею шестирічного віку відповідно до медичного висновку;

- працездатних осіб, які здійснюють догляд за пенсіонером, який за експертним медичним висновком потребує постійного стороннього догляду, за інвалідом першої групи або дитиною-інвалідом віком до 16 років;

- багатодітних матерів, які мають трьох або більше дітей віком до 18 років;

- інших осіб працездатного віку.

10) непрацюючі інваліди, які отримали інвалідність внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

11) особи, які відбувають покарання у виді позбавлення волі.

Єдиним страховиком у системі обов'язкового медичного страхування є

Фонд обов'язкового медичного страхування, який є некомерційною самоврядною організацією, проте, враховуючи масштабність реформи та з метою своєчасного й ефективного її проведення, законопроект передбачено, що в період запровадження в Україні обов'язкового медичного страхування й протягом п'яти років після запровадження Фонд обов'язкового медичного страхування функціонує як центральний орган виконавчої влади [5].

Отже, загальнообов'язкове державне медичне страхування повинне забезпечити рівні можливості всіх громадян щодо реалізації їхніх конституційних прав на ефективне медичне обслуговування. Своєю чергою, цей вид страхування має вирішити такі завдання:

забезпечити оплату медичної допомоги за надану медичну послугу;

створити умови для розвитку ринкових відносин у системі охорони здоров'я;

забезпечити захист інтересів застрахованих осіб; за рахунок запровадження збирання на загальнообов'язкове державне медичне страхування залучити додаткові позабюджетні джерела фінансування;

створити умови для вирівнювання обсягу та якості медичної допомоги, що надається громадянам на всій території України [6].

Отже, для того, щоб кожний громадянин України міг в повному обсязі реалізувати своє право на охорону

здоров'я, необхідно перебудувати систему охорони здоров'я й шукати нові джерела для її фінансування. Досвід розвинених країн світу доводить, що досягнення цієї мети можливе шляхом запровадження страхової медицини. Страхова медицина виступає реальною альтернативою бюджетному фінансуванню, яке вже не спроможне забезпечити конституційне право громадян на отримання безоплатного медичного обслуговування. Розвиток медичного страхування є об'єктивною потребою, яка продиктована необхідністю забезпечити надходження коштів до галузі охорони здоров'я.

Вирішення проблем переведення галузі охорони здоров'я на страхові засади потребує подальшого дослідження сутності й ролі медичного страхування в умовах трансформаційної економіки, визначення його місця в системі соціального захисту, поглиблення обґрунтування основних принципів його побудови й функціонування, опрацювання методичних і організаційних засад медичного страхування, які б відповідали новим економічним реаліям [7, 199].

Зважаючи на викладене, стає зрозумілим, що нині є доцільною побудова розширеної системи медичного страхування в Україні, яка б поєднувала як бюджетне, так і позабюджетне фінансування охорони здоров'я.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. - Тлумачення від 12.04.2012, підстава v009p710-12. - [Електронний ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Загальнообов'язкове медичне страхування: законопроекти № 2597 і № 2597-1. - [Електронний ресурс]: <http://www.apteka.ua/article/244991>

3. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про загальнообов'язкове державне медичне страхування". - [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46465

4. Шатковський Я.М. Обов'язкове медичне страхування в Україні: проблеми правового регулювання. - [Електронний ресурс]: http://medicallaw.org.ua/uploads/media/02_353.pdf

5. Проект Закону України "Про загальнообов'язкове державне медичне страхування". - [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46465

6. Москва В.А. Медичне страхування в Україні. Його проблеми та перспективи розвитку. - [Електронний ресурс]: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13323/1/229_Moskva_575-577_69.pdf

7. Стецюк Т.І. Зарубіжний досвід організації страхової медицини та можливості його застосування в Україні // Т.І. Стецюк - "Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період". / Збірник наукових праць другої Міжнародної науково-практичної конференції 22-23 квітня 2004 року в Хмельницькому інституті бізнесу. - С. 195-200.

Гомон Д.О.

Аспірант ОДУВС

Надійшла до редакції: 01.12.2013